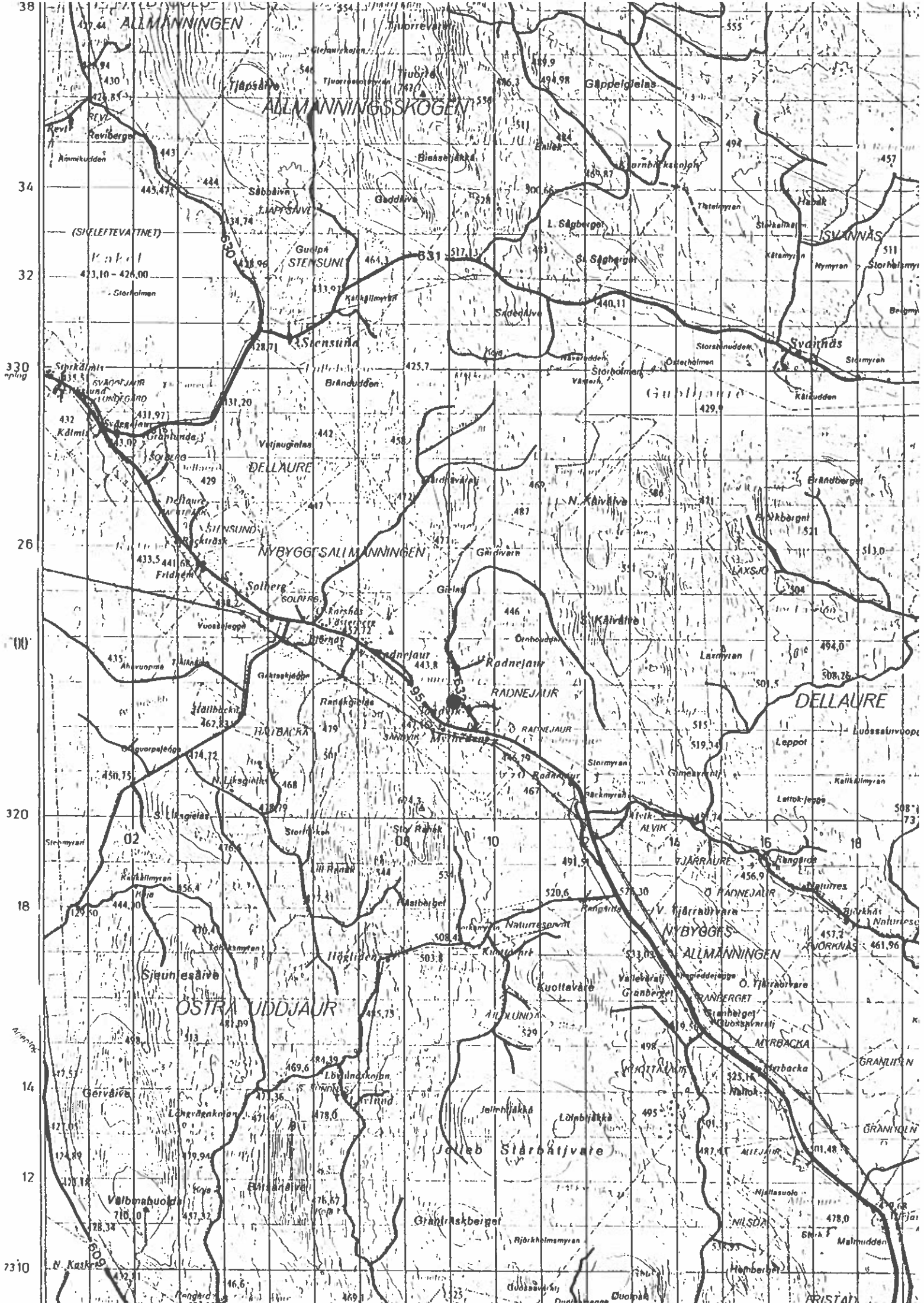

**Vistesupprustningar i Radnejaur och
Bartaureluspe, Arjeplog sn,
Lappland, 1994**

Av
Lars Liedgren

**Rapport
Silvermuseet
1995**

Rapport över vistesupprustning i Radnejaur, Arjeplog sn, Lappland, 1994

Radnejaur tillhörde för gammalt Ranaklapparna, men ligger i dag under Västra Kikkejaures sameby.

Äldsta nybygget i Radnejaur anlades under första hälften av 1800-talet på ett äldre samiskt viste (Bylund 1956). I dag finns delar av den äldre bebyggelsen kvar. Resterna består av en kåta, tre stolpbodar samt en gäll (*luopte*). Byggnaderna har delvis redovisats av Manker (1968). Det gamla boningshuset, som visas på en av bilderna (bild 1), revs under andra hälften av 1940-talet och ersattes då av nuvarande mangårdsbyggnad. På gårdsplatsen finns två ladugårdar. Den äldsta torde härstamma från den första fasta bebyggelsen. Denna används nu som vedbod och lager. Ladugården har haft ett mycket lågt innertak som nu tagits bort.

Det gamla samiska vistet på platsen har enligt uppgift legat längre ned mot sjön, ca 200 m åt väster. Här uppges att det framkommit kol och sot samt skörbränd sten vid plöjning av åker. Vid kontroll av orörda partier (i samband med lada) i sluttning mot sjön, påträffades här två kokgropar. Här ligger också rester efter ytterligare en gäll. Endast rutnade delar av underredet är bevarat (Sixten Persson har bekräftat att resterna kommer från en gäll).

Gården i Radnejaur ägs i dag av Sixten Persson, Västra Kikkejaure sameby. En av bodarna (nr 5) tillhör en annan fastighet och ägs av Verner och Klas Lindberg, Radnejaur.

Silvremuseet erhöll 1994 medel av länsstyrelsen i Norrbottens län för att genomföra upprustningar av ovan beskrivna bodar och kåta.

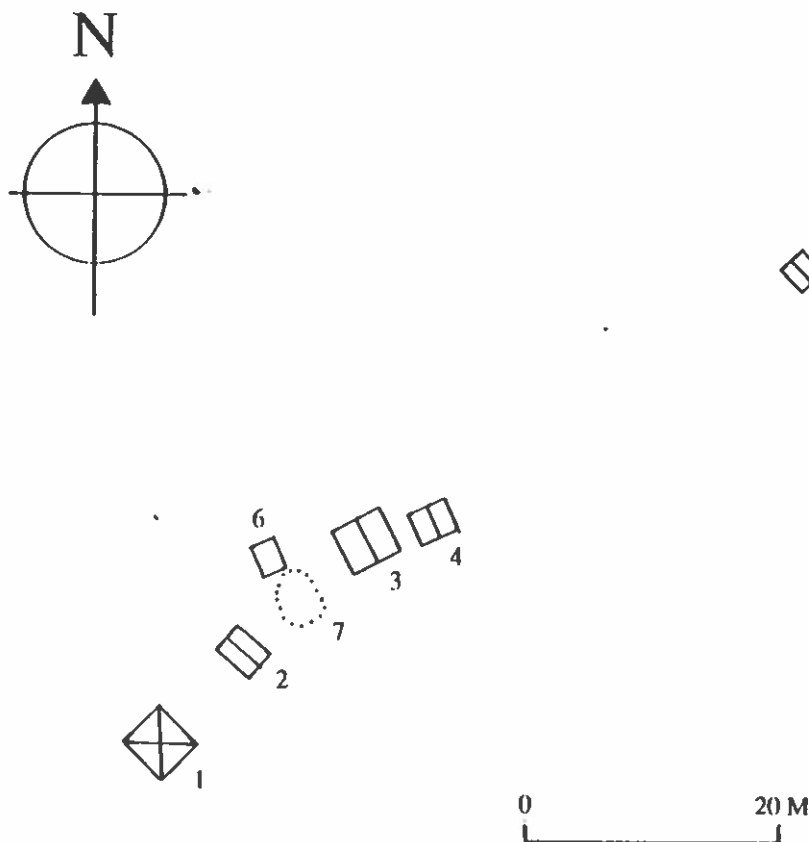

Fig. 1 Kåta och bodar vid Sixten Perssons gård i Radnejaur.

Beskrivning av kåta samt bodar och källare

1. Kåta, rektangulär, tre stockvarv, 4x3,5 m (NÖ-SV) av traditionellt snitt. Härd av betong (fanns redan på 1940-talet). Använd som rökkåta 1994.
2. Gäll (eller *luopte*), underrede ca 3,5x2,5 m. Två grövre stolpar, ca 1,5 m h, bär gällan. Stagning med klenare rundvirke i hörnen (på Mankers ritning finns endast tre stag). Plankgolv, galler av stående kluvna spjälor, bilade grövre plankor på gavlar. Undertak av sågat tämligen nytt virke (bör bytas vid nästa reparation) och tjärpapp (tidigare brädor, se bild 1-2 från 1946).
3. Stolpbod, timrad, rektangulär, 4,5x4 m (NÖ-SV), yngre än nr 4.
4. Stolpbod, timrad, rektangulär, 3,5x3 m (NÖ-SV). Ovan dörr inhugget årtal 1842 resp 1902. Det förra är byggningsår, det andra flyttning av boden. Underrede borta, boden står på cementplintar.
5. Stolpbod, timrad, kvadratisk, 2,5 m i sida. Troligen ungefär samma årtal som nr 4, gjord i samma utförande. Ovan dörr på insida inhugget bokstäver (se bild). Underrede nedruttnat och tak infallet.
6. Källare, ingrävd i backen, ca 3x2 m (NNV-SSÖ), helt inrasad.
7. Plats för stolpbod. Finns med på foto från 1946 (bild 1). Togs ned vid arvsskifte och kom sedermera att brännas upp.

Planerade åtgärder

1. Kåta. Underrede i gott skick troligen utbytt på 1960-70-talet behöver ej åtgärdas. Yttertak bytes och görs lika som tidigare, virke lyfts och näver kontrolleras samt bytes i mån av behov. Dörr och dörrfoder görs nytt efter förlaga. Även taklucka samt trapp görs ny. Samtliga i traditionellt snitt.
2. Gäll. Dåliga stockar i underrede bytes samt ståndare i SÖ kortsidan. Kontroll om sträv behövs, de två befintliga används i så fall. I SÖ kortsidan skall tre golvåsar halvulas på ändarna. Nya bilade plankor sätts in där det behövs. Utskjutande delar som är dåliga och som har lavbeväxning tjäras (laven skrapas bort först). Spjälor spikas fast om de sitter löst, nya görs i den mån det behövs, lika tidigare. Övertak görs av halvkluvet virke i mindre dimensioner, näver i kanterna,nockbrädor. Ny dörr efter gammal förlaga, möjligen kan delar återanvändas. Den ås som är borta ersätts med ny, troligen finns den bland virke under byggnaden. Trapp görs som tidigare om ej annan konstruktion kan läggas.
3. Stolpbod närmast gäll. Två golvbrädor i svale bytes, halkklivet grovt virke (virket naras för att få bättre bärcraft). Underrede lyftes ca 10 cm och sten lägges under. Trappsteg görs enligt förlaga. Dörr kontrolleras, upphängning lås samt smörjning. Spik på frontsida tas bort. Hornpinnar kontrolleras, nya isättes där det saknas.
4. Mellersta boden. Nytt underrede inklusive musstockar görs enligt gammalt snitt. Underrede lägges på stenfundament. I svale halvulas stockar ovan musstock, nytt bilat golvvirke i svale. Hornpinnar sättes in där det saknas, spik borttages. Dörr och lås kontrolleras.
5. NÖ boden. Tak görs nytt, bilat undertak, platonmatta, näver samt halvkluvet virke. I långsidor bytes dåliga stockar. Eventuellt bytes även på andra ställen där

det behövs. De nya delarna laskas in. Dörr kontrolleras samt fastsättes som tidigare. Musstockar samt golv i svale bytes. Underrede görs nytt efter traditionellt snitt (lika som den andra äldre boden). Märklar på insida tas bort. Hornpinnar insättes och spik tas bort. Ny trapp görs i gammal stil, stockstege.

Vid reparationerna bör smidd spik användas i de lägen där spiken syns. Arbetet skall avslutas före september månads utgång. Markägare kontaktas för tillstånd att genomföra arbetet innan reparationerna sätter igång.

Kommentarer

Tak på bod nr 3-4 består av pannplåt lagt ovanpå gammalt spåntak. Pannplåten var i så pass bra skick 1994 att det ansågs onödigt att byta takbeläggningen. Dock bör taken åtgärdas vid eventuella framtida reparationer. Antingen till spåntak, som var på 1940-talet, eller till brädtak med halvkluvet virke som bör ha varit från början. Den sistnämnda typen syns på den borttagna boden på bild nr 1. Man kan också fundera på om inte den gamla ladugården borde rustas upp. Det finns sannolikt inte kvar särskilt många av denna typ i Arjeplog.

Genomförda åtgärder

Arbetet vid renoveringen har administrerats av Skogsvårdsstyrelsen (Bernt Hägglund). För lönekostnad har utgått Ams-medel som täckt 65% av arbetskostnaden. Den antikvariska kontrollen har skötts av 1:e antikvarie Lars Liedgren, Silvermuseet. Arbetet med renoveringen har genomförts av Nils-Gunnar Flinkfeldt, Radnejaur. Arbetet genomfördes under juni och juli månad 1994.

I nedanstående redovisas de avvikelser som var nödvändiga i förhållande till ursprungliga planen.

1. Som ovan. Pga att kåtan måste höjas sattes två halvstockar in i botten av väggen, i den S och N sidan. Dörr och tak har tjärats.
2. Som ovan. Dörr återfanns och denna renoverades. Främre bärande stolpen har också halvsulats, den nedre delen. Gällan har städats. I gällan är en lekattfälla som ursprungligen har varit för att fånga de djur som velat äta av det torkade köttet i gällan.
3. Som ovan. På västra sidan har matjord tagits bort samt grus fyllts på för att förbättra dräneringen.
4. Som ovan.
5. Som ovan.

Kostnadssammanställning

Arbetsmaterial	8 860:-
Löner, 38 arbetsdagar (35% av kostnad)	8 522:-
Hyra verktyg	500:-
Övriga kostnader	500:-
Skogsvårdsstyrelsen, fyra arbetsdagar	11 200:-
Summa:	29 582:-
Lön utbetald av AMS (65% av lönekostnad)	15 827:-
Total kostnad inkl AMS, exkl moms	45 409:-

Referenser

Bylund, E. 1956. *Koloniseringen av Pite Lappmark t. o. m. år 1867*. Geographica nr 30. Uppsala.

Manker, E. 1968. *Skogslapparna i Sverige*. Acta Lapponica XVIII. Stockholm.

Bilder

Bild 1. Anselm Perssons (fader till Sixten Persson) gård från öster, 1946. Till vänster i bild den gamla mangårdsbyggnaden. I bildens nedre högra kant är den påbörjade nya mangårdsbyggnaden. Längre upp är kåtan (nr 1), gällen (nr 2), borttagen stolpbod (nr 7) samt stolpbod (nr 3). Foto av Sven Malm till reportage i Svenska Journalen nr 48, 1946.

Bild 2. Anselm Persson framför kåtan (nr 1). Foto från SSV av Sven Malm till reportage i Svenska Journalen nr 48, 1946.

Bild 3. Sara Persson i samspråk med Arvid Kad-dik i kåtan (nr 1). Foto av Sven Malm till repor-tage i Svenska Journalen, nr 48, 1946.

Bild 4. Stolpbod nr 5, före renovering. Tak helt inrasat samt underrede nedruttnat. Foto av L. Liedgren, fr öster, 1994.

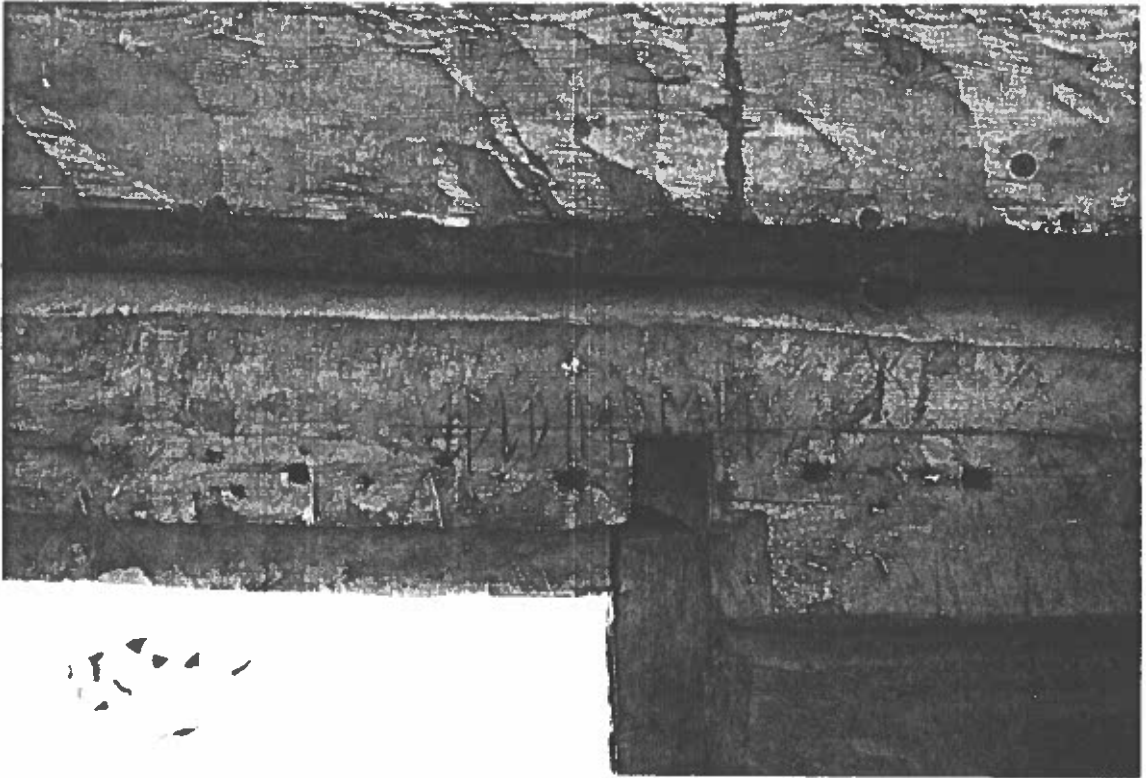

Bild 5. Inhuggning ovan dörr i bod nr 5. Foto av L. Liedgren, 1994.

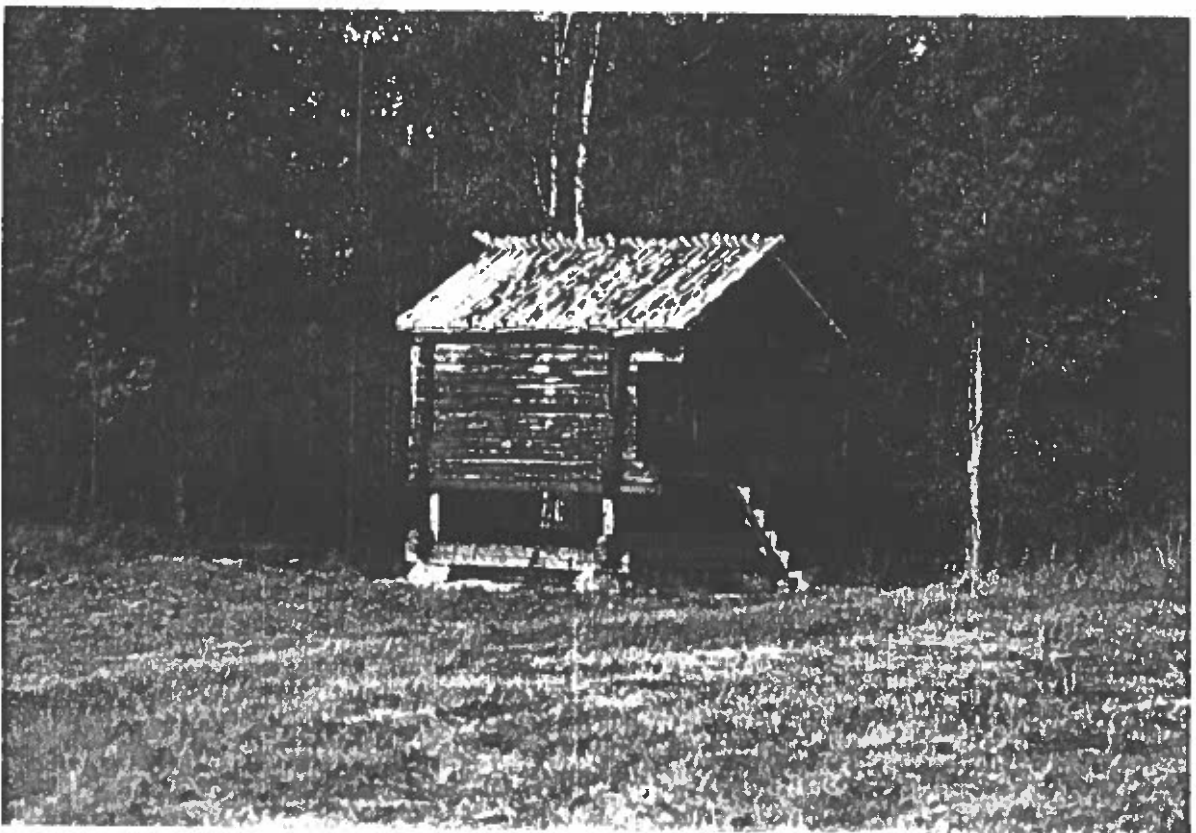

Bild 6. Bod nr 5 renoverad. Foto av L. Liedgren, fr SSV, 1994.

Bild 7. Nils-Gunnar Flinkfeldt, Radnejaur, med son. Renovering av yttertak till kåtan (nr 1). Foto av L. Liedgren, fr väster, 1994.

Bild 8. Kåtan (nr 1) under renovering. Foto av L. Liedgren, fr öster, 1994.

Bild 9. Renoverad kaita (nr 1). Foto av L. Liedgren, fr öster, 1994.

Bild 10. Gäll (eller *luopte*), renoverad (nr 2). Foto av L. Liedgren, fr ÖSÖ, 1994.

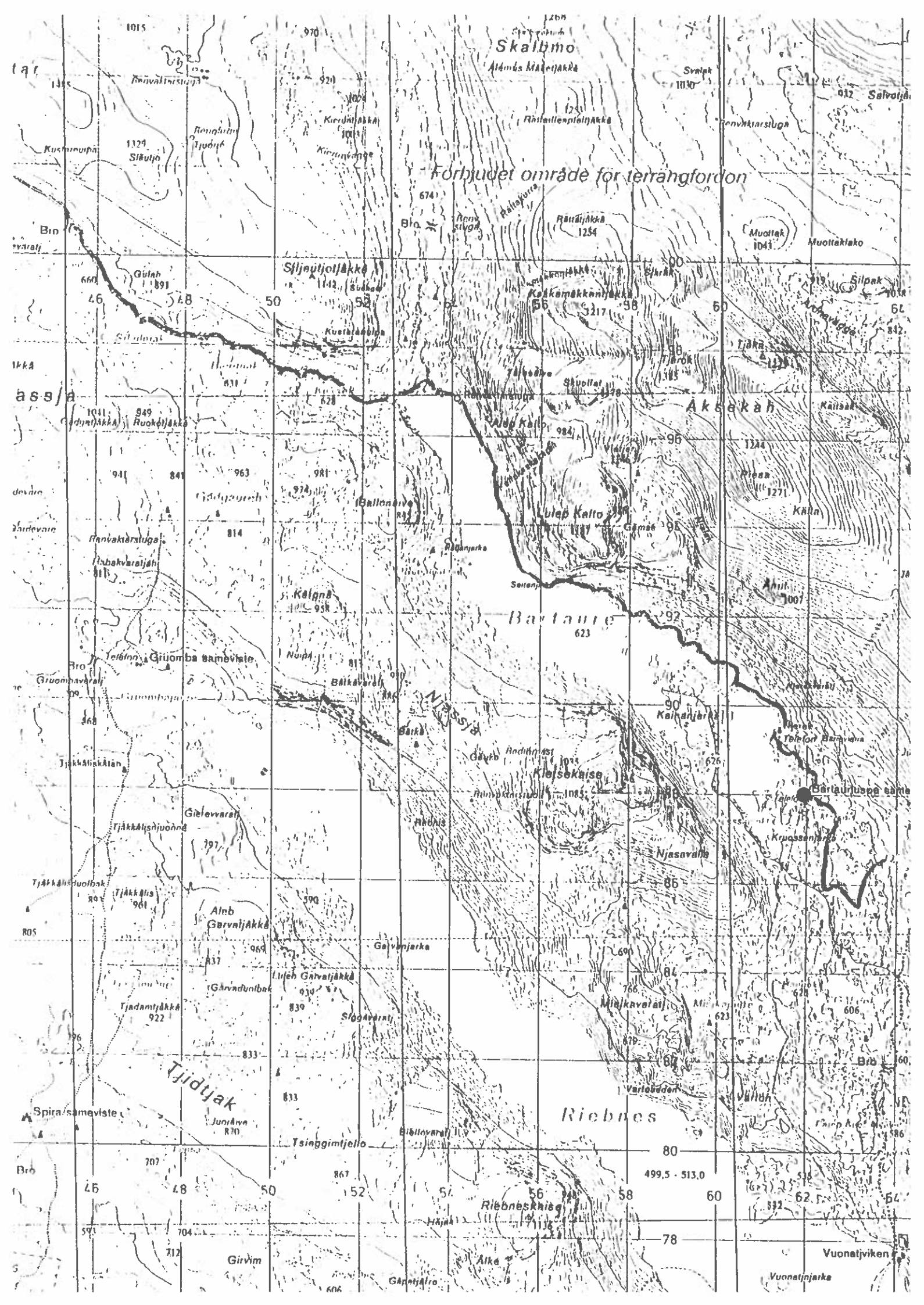

Bild 11. De två renoverade bodarna (nr 3-4). Foto av L. Liedgren, fr söder, 1994.

Bild 12. Översiktsbild över de renoverade byggnaderna nr 1-4. Foto av L. Liedgren, fr ÖNÖ, 1994.

Renovering av timrad kåta i Bartaureluspe, Arjeplog socken, Lappland, 1994

Bartaureluspe tillhör släkten Ruongs vistesplatser inom Luokta-Mavas sameby. Manker anger att detta i första hand var ett sommarviste (1953). Vistelseperioden sträckte sig dock från maj in i december månad. Bland den samiska bebyggelsen i Bartaureluspe finns en åttkantig timrad kåta av björk. Denna kåta utgör sannolikt den sista kvarvarande av sin typ inom socknen. Kåtan är i sin utformning ett mellanled mellan torvkåtan och de sentida boningshusen.

Kåtan är byggd omkring 1920 av Jonas Andersson Spoud, Västerfjäll. Den ägs i dag av systrarna Vivan Bengtson (f. Ruong, nu Semisjaure-Njarg sameby) och Lydia Unnes (f. Ruong, nu Ståkke sameby). Kåtan har fungerat som bostadskåta fram till 1960-talet, därefter har den haft funktion som förvaringsbod. I anslutning till kåtan finns ytterligare tre timrade bodar (se exempel bild 1) samt ett boningshus etc.

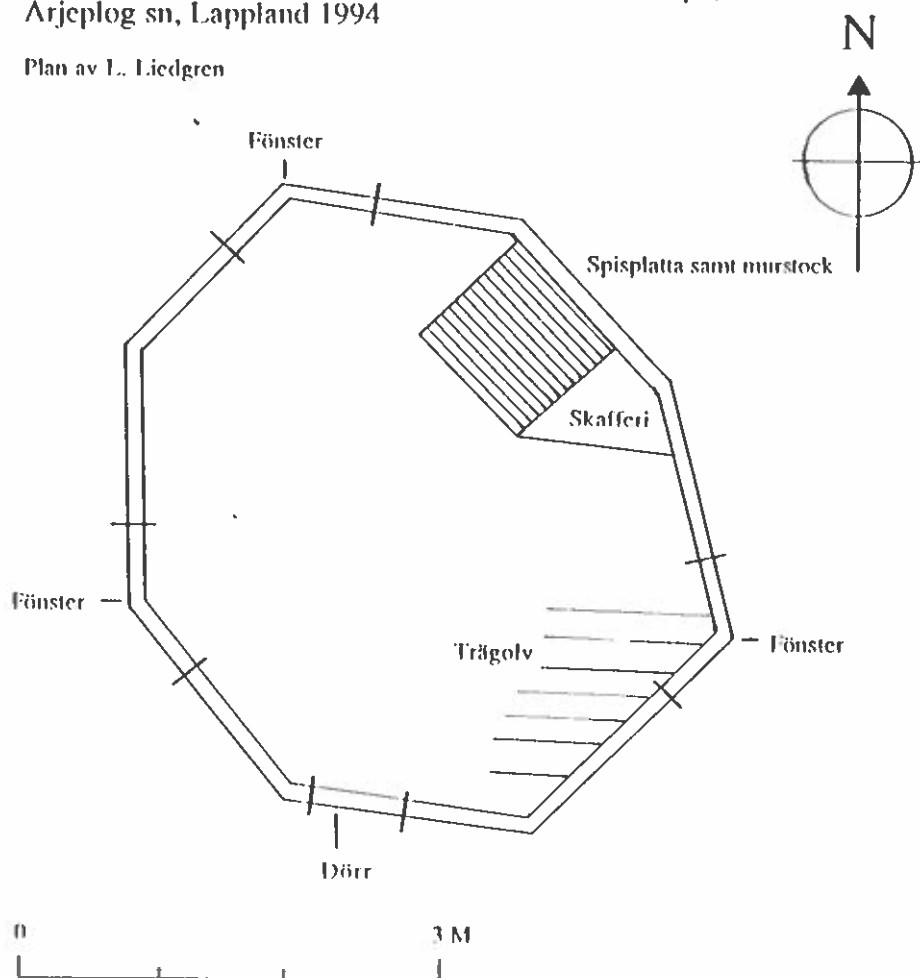
Beskrivning av kåtan

Timrad kåta, åttkantigt oval, 5x4 m (NV-SÖ). Timring av björkstockar i laxknut. Utseende på kåta ungefär som en miniatyr av loge (se bild 2-5). I väggar ca 10-20 björkstockvarv. Sex fönster är ansatta i samband med tre knutar. Fönsterluckor av modernt snitt. Tak av näver och torv. Sentida utbyggnad av förstukvist med sadeltak buret av fyra björkstolpar. Takbeläggning av näver och torv.

Tapetserade väggar och pappspänt tak fasthållet av smala björkslanor (se bild 6-9). Brädgolv av furu, i mitten av golvet en källarlucka. Spis i kåtans NÖ vägg. I samband med spisen är ett väggfast skåp.

Plan över timrad björkkåta vid Bartaure, Bartaureluspe, Arjeplog sn, Lappland 1994

Plan av L. Liedgren

Planerade åtgärder

Vid besiktning av kåtan i februari månad 1994 (Sven-Erik Elveback, Lars Liedgren samt Lars-Erik Ruong) fastställdes följande åtgärds paket:

1. Förstukvist skall rivas (ej original), material återanvändes för reparation av kåtan övriga tak.
2. Kåtan riktas upp, dörrar, fönster och golv plockas ur. Fodring kontrolleras och renoveras i mån av behov.
3. Yttertak. Byte av utskav samt näver (komplettering). Byte av alla brädor till utskav (utskav ca 0,4 m).
4. Byte av de två nedersta stockvarven, virke skall vara i minst dimension 10x15 cm. Syllstenar skall höjas. Knutbrädor skall bytas. Fönsterluckor bytes samt nya tidstypiska beslag sättes på.
5. Golv. Trossbotten samt åsar bytes.
6. Fönster renoveras, demonteras och tas till samhället. Ev byte av glas sker mot motsvarande glastyp, gäller även beslag.
7. Spisplats lagas, kaminrör bytes och kamin renoveras. Skåp i anslutning till kamin kontrolleras och renoveras i mån av behov.
8. Tapet nedrives och vägg spikrensas, väggen tjärdrevas. Vägg skall ej tapetseras efter renovering (kåtan har ursprungligen ej varit tapetserad).
9. Ytterdörr samt lås renoveras.
10. Tak invändigt bytes och återställes i ursprungligt skick. Annan typ av papp som är mer beständig mot fukt insättes.

Arbetsinsatsen för renovering av kåtan var beräknad till 68 000:- (exkl moms). Kostnaden innefattade 35 arbetsdagar samt materiel för renovering. Till detta kom en kostnad för transport av två man tre resor tur/retur Riebnisluspe-Bartaurluspe med helikopter.

Kåtan renoverades under augusti månad 1994. Vid arbetet framkom flera saker som ej varit möjliga att kontrollera under besiktningen i februari. Avvikelser från planerade åtgärder redovisas i nedanstående.

Genomförda åtgärder

Arbetet vid renoveringen har administrerats av Skogsvårdsstyrelsen (Bernt Hägglund). Den antikvariska kontrollen har skötts av 1:e antikvarie Lars Liedgren, Silvermuseet. Arbetet med renoveringen har genomförts av Sven-Erik Elveback. Arbetet genomfördes under augusti månad 1994.

I nedanstående redovisas de avvikelser som var nödvändiga i förhållande till ursprungliga planen.

1. Som ovan.
2. Som ovan, alla foder utbytta utom foder kring dörr.
3. Som ovan men kring dörr har utskav gjorts något bredare (för att skydda dörren).

4. Som ovan, men all timring under fönstret till höger om dörren har bytts ut (ruttet virke).
5. Som ovan.
6. Alla fönster har bytts mot fönster i samma stil. Fönstren var för dåliga för att kunna repareras.
7. Som ovan, men muren måste rivas och muras upp igen. Därvidlag har samma material återanvänts. Muren har dock ej avputsats som var fallet tidigare, dvs. nu är den en ren gråstensmur. Vad gäller skåp vid spis har detta uppriktats, en del bräder har också bytts ut. Spisen var sönderrostad och föll i bitar när den skulle flyttas. Med anledning av detta har en annan, på platsen befintlig spis med samma mått, satts in i stället.
8. Som ovan. Till vissa delar har väggen putsats med stålborste, då det förekom en del svartmögel.
9. Som ovan. Dörr uppriktad och målad i samma färg som golvet.
10. Angående taket har vissa avsteg från den ursprungliga planen varit nödvändiga att genomföra. Vissa delar av yttertak (som är undertak invändigt), har bytts. På utsida av tak har både nytt och gammalt (från det rivna taket över ingång) näver använts vid reparationen. Ovanpå nävret har platonmatta lagts för att taket skall hålla tätt (platonmattan syns ej på något sätt). Järnbalk har lagts ovanpånockstocken för att kunna rikta upp den (nockstocken var upprutnad vid murstocken). Järnbalken ligger mellan näver och platonmatta. Vad gäller det pappspända taket har det ej varit möjligt eller önskvärt att återställa. Det framgår av sot och inskrifter på de kluvna takbrädorna att pappspänningen tillkommit i ett senare skede (inskriftioner bl a om ett nyförlovat par, Lars Anders Eriksson och Inga Ruong [morbror resp faster till L-E Ruong] på väg till Mavas), Pappspänningen har sannolikt skett i samband med tapetsering av väggarna.

Kostnadssammanställning

<i>Arbetsmaterial</i>	22 921:-
<i>Löner</i> (anbud ingående: lön 35 arbetsdagar, traktamente, hyra forskaffningsmedel (ej helikopter), verktyg, drivmedel, övriga kostnader)	68 000:-
<i>Resor med helikopter</i> (3 gånger tur-retur inkl transport av material)	19 980:-
<i>Skogsvårdsstyrelsen</i> , administration, 1 dag	2 800:-
Summa:	113 701:-

Referenser

Manker, E. 1953. *The nomadism of the Swedish mountain Lapps*. Acta Lapponica VII.

Bilder

Bild 1. Lars-Erik Ruong vid visten i Bartaure. Foto av L. Liedgren, 1992.

Bild 2. Kåtan i Bartaure, hösten 1992. Foto av L. Liedgren, fr SV, 1992.

Bild 3 Kåtan i Bartaure, februari månad, snöskottning. Fr vänster L. Persson, S.-E. Elveback samt L.-E. Ruong. Foto av L. Liedgren, fr SV, 1994.

Bild 4. Kåtan i Bartaure. Fr vänster L.-E. Elveback, L.-E. Ruong samt L. Persson. Foto av L. Liedgren, fr NV, 1994.

Bild 5. Kåtan i Bartaure. Foto av L. Liedgren, fr NÖ, 1994.

Bild 6. Kåtan i Bartaure, interiör. Foto av L. Liedgren, fr ÖSÖ, 1994.

Bild 7. Kåtan i Bartaure, interiör. Foto av L. Liedgren, fr söder, 1994.

Bild 8. Kåtan i Bartaure, interiör. Foto av L. Liedgren, fr SSV, 1994.

Bild 9. Kåtan i Bartaure, interiör, tak. Foto av L. Liedgren, fr SV, 1994.

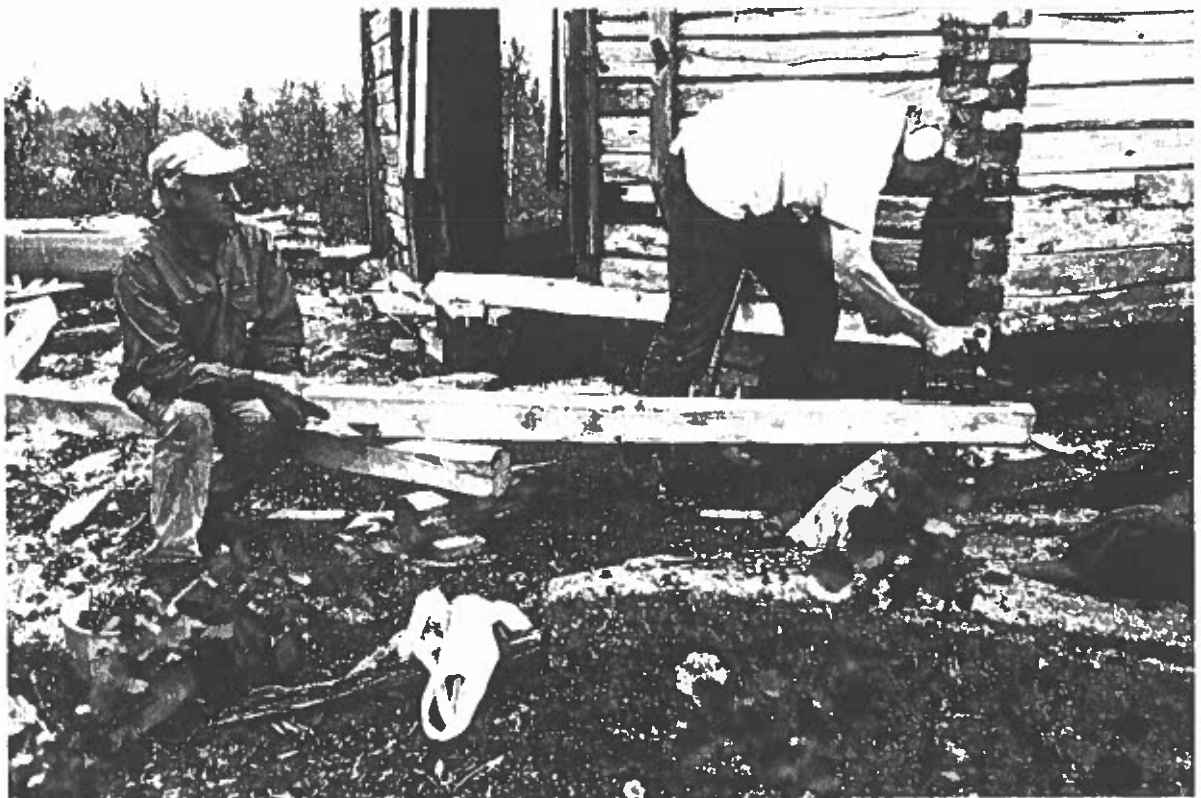

Bild 10. Kåtan i Bartaure, lyftning och isättning av syllvarv. Foto fr SÖ av L.-E. Ruong, 1994.